

Nr 51.

Ankom till riksdagens kansli den 8 april 1930 kl. 4 e. m.

Utlåtande i anledning av väckta motioner om anslag för vissa föranstaltanden för ortsbefolkningen i östra Norrbotten.
(1:sta avd.)

I två inom riksdagen väckta, till jordbruksutskottet hänvisade likalydande motioner, nämligen I: 201 av herr *Hansén m. fl.* och II: 353 av herr *Hage m. fl.* har hemställts, att riksdagen måtte besluta att för budgetåret 1930/1931 ställa ett anslag av 300,000 kronor till förfogande att användas på sätt, Kungl. Maj:t finner lämpligt, för att bereda arbete åt ortsbefolkningen i östra Norrbotten genom fortsättandet av i motionerna omnämnda utdiknings- och dräneringsarbete inom Karl Gustavs socken samt för att i övrigt åstadkomma åtgärder för bildandet av nya jordbruk och åstadkommande av kolonisation på Bromsska stiftelsens egendom.

Beträffande de skäl, som anförts till stöd härför, hänvisas till motionerna.

Över motionerna har utskottet i vederbörlig ordning införskaffat yttrande dels av lantbruksstyrelsen och dels av länsstyrelsen i Norrbottens län, som därvid såsom eget yttrande åberopat ett yttrande av styrelsen för G. E. Broms' egnahemsstiftelse. Dessa yttranden finnas som *bilaga* fogade vid detta utlåtande.

Såsom lantbruksstyrelsen i sitt yttrande erinrat har Kungl. Maj:t efter medgivande av 1924 års riksdag till det i motionerna avsedda torrlägningsföretaget, avseende reglering av Keräsjoki och Vuomajoki vattendrag, anvisat statsbidrag med 465,000 kronor från det i statens avdikningsanslag numera inbegripna norrländska avdikningsanslaget.

Motionernas förslag om beredande av ett ytterligare belopp av 300,000 kronor synes närmast avse utförande utöver berörda regleringsarbete — som enligt vad som framgår av lantbruksstyrelsens yttrande numera torde vara till större delen utfört — jämväl av för torrläggning av i företaget ingående, G. E. Broms' egnahemsstiftelse till större delen tillhöriga markområden erforderlig uppgrävning av avlednings-, avskärnings- och laggdiken i syfte att hindra genom konjunkturväxlingar, nedläggande av sågverksrörelse (Seskarö)

m. m., uppkommen arbetslöshet i östra Norrbotten. Enligt lantbruksstyrelsens yttrande uppgå de ifrågavarande markområdena till omkring 3,000 hektar och de erforderliga diken till en längd av omkring 176 kilometer.

Lantbruksstyrelsen har visserligen tillstyrkt, att statsbidrag måtte få utgå från statens avdikningsanslag till bestridande av de kostnader för verkställande av i motionerna angivna dikningsarbeten, som under förutsättning av nämnda arbetens utförande genom statens arbetslöshetskommission komma att enligt hittills i liknande fall tillämpade grunder belöpa på G. E. Broms' egnahemsstiftelse. Styrelsen har emellertid framhållit, att under nuvarande osäkra jordbruksförhållanden ifrågavarande dikningsarbeten borde givas allenast så stor omfattning som kunde motiveras av under närmaste tiden väntat kolonisationsbehov. Av i företaget ingående markkomplex borde sålunda enligt styrelsens mening i första hand endast för sagda ändamål särskilt lämpade områden komma i fråga för utdikning. Styrelsen för Bromsska egnahemsstiftelsen har beträffande den sekundära dikningen, varom nu närmast vore fråga, anfört, att styrelsen med arbetslöshetskommissionen träffat avtal om upptagande av 17,619 längdmeter dike inom det område, som styrelsen i första hand tänkt exploatera för kolonisationsändamål, varav emellertid ännu återstode 13,550 längdmeter, representerande en grävningssmassa av ungefär 40,000 kubikmeter. Detta arbete hade legat nere förliden sommar — såsom det meddelats från kommissionens sida — på grund av bristande tillgång på arbetslösa för arbetets utförande. Styrelsen för egnahemsstiftelsen har ansett lämpligt, om ett anslag av förslagsvis 50,000 kronor anvisades såsom särskilt anslag för dikningsarbeten å stiftelsens ägor Keräsjoki, vilka medel då borde disponeras för avslutande av de med arbetslöshetskommissionen kontrakterade dikningsarbetena. I en vid egnahemsstiftelsens berörda yttrande i avskrift fogad skrivelse till statens egnahemsstyrelse har stiftelsens styrelse uttalat, att en av länsstyrelsen uppgjord plan till kolonisation å ifrågavarande marker närmast kunde karaktäriseras som en plan till kolonisationsförsök med industriarbetare och att allt syntes tala för att man borde gå till väga med största möjliga varsamhet, då utsikterna till ett misslyckande syntes vara ganska stora. I samband härmed har stiftelsens styrelse framhållit, att den planerade kolonisationen vid Keräsjoki led av den svagheten i jämförelse med exempelvis kolonisationsföretag å kronoparkerna, att vid Keräsjoki kolonisterna saknade arbetstillfällen inom den närmaste omgivningen, vartill komme, att skogstillgången på stiftelsens ägor vore mycket knapp. I den innevarande riksdag förelagda propositionen nr 255 om anslag till bekämpande av arbetslösheten har chefen för socialdepartementet beträffande kolonisation å ifrågavarande område framhållit, att i de avgivna yttrandena anbefallts den största försiktighet, då eljest risk för misslyckande vore mycket stor samt att även enligt hans uppfattning endast i undantagsfall en dylik kolonisation torde kunna anbefallas.

Utskottet.

Enligt lantbruksstyrelsens yttrande föreligger angående de dikningsarbeten, för vilkas igångsättande statsbidrag nu begäres, ett av vederbörande lantbruksingenjör 1909 upprättat och 1923 i vissa avseenden omarbetat förslag, upptagande en kostnad av 800,000 kronor för arbetets utförande med handkraft, vilken kostnad emellertid genom användning av grävmaskin ansetts kunna nedbringas till 600,000 kronor. Lantbruksstyrelsen har icke framlagt någon närmare plan för och än mindre ingått på något bedömande av kostnaderna för utdikning av de marker å ifrågavarande område, till vilka enligt styrelsens mening dessa arbeten av angivna skäl under den närmaste tiden borde inskränkas, och vad angår lantbruksstyrelsens förslag att för ändamålet anlita statens avdikningsanslag, torde detta anslag — även i betraktande av den däri av innevarande års riksdag beslutade förhöjningen — bland annat på grund av de högst betydande belopp, som utskottet tillstyrkt skola få utgå av samma anslag för täckande av vissa kostnader i samband med redan utförda torrlägningsföretag, icke lämna tillgång till beredande av det ytterligare avsevärda belopp, som i motionerna ifrågasatts. Icke heller har styrelsen för Broms' egnahemsstiftelse lämnat några hållpunkter för beräkning av kostnaderna för de närmast tilltänkta åtgärderna. Med hänsyn därjämte till vad på sätt ovan nämnts från olika håll framhållits rörande vikten av att beträffande ifrågavarande kolonisationsföretag framgå med största försiktighet har det givetvis icke varit möjligt för utskottet att fatta någon bestämd ståndpunkt i den förevarande frågan, vilken för övrigt synes utskottet vara av beskaffenhet att i första hand böra bliva föremål för Kungl. Maj:ts bedömande.

Under åberopande av det anförda hemställer utskottet,

att motionerna I: 201 och II: 353 icke må föranleda någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 8 april 1930.

På jordbruksutskottets vägnar:

C. J. JOHANSSON.

Närvarande: se utlåtande nr 50.

Reservation

av herr *Gabrielsson*, som yrkat, att utskottet i så måtto ville förorda bifall till motionerna, att ett belopp av 50,000 kronor anvisas och ställes till G. E. Broms' Egnahemsstiftelses styrelses förfogande för att på sätt styrelsen föreslagit fullfölja dikningsarbetet å stiftelsens ägor vid Keräsajoki inom Karl Gustafs socken.

Bilaga.

Till Riksdagens jordbruksutskott.

Genom skrivelse den 7 februari 1930 har Kungl. Maj:t anbefallt kungl. lantbruksstyrelsen att till Eder avgiva yttrande över en inom riksdagen väckt, till Eder hänvisad motion II: 353 om anslag för vissa föranstaltanden till förmån för ortsbefolkningen i östra Norrbotten.

Till åtlydnad härav får lantbruksstyrelsen anföra följande.

I motionen omnämnda marker ingå i det till omfattningen betydande torrläggingsföretag, avseende reglering av Keräsajoki och Vuomajoki vattendrag, till vars utförande Kungl. Maj:t har, efter därtill av riksdagen lämnat särskilt medgivande, den 8 augusti 1924 beviljat statsbidrag med 465,000 kronor från norrländska avdikningsanslaget. Utöver nämnda regleringsarbete, som numera torde vara till större delen utfört, erfordras för torrläggning av i företaget ingående markområden, sammanlagt omkring 3,000 hektar, jämväl uppgrävning av avlednings-, avskärnings- och laggdiken till en längd av omkring 176 kilometer. Angående sistnämnda arbeten förefinnes ett av vederbörande lantbruksingenjörer år 1909 upprättat och år 1923 i vissa avseenden omarbetat förslag. Detta upptager en kostnad av 800,000 kronor för ifrågavarande grävningsarbete under förutsättning att detsamma utföres med handkraft; genom användning av grävmaskin i möjlig utsträckning skulle kostnaden kunna nedbringas till 600,000 kronor. Frågan om nämnda arbetens utförande och eventuella understödande med statsmedel har emellertid hittills icke varit föremål för Kungl. Maj:ts prövning.

Motionärerna föreslå igångsättande av sistberörda dikningsarbeten för lindrande av den genom konjunkturväxlingar, nedläggande av sågverksrörelse m. m., uppkomna arbetslösheten i östra Norrbotten. Ehuru erfarenheten utvisat, att genom anställande av arbetslösa vid arbeten, som här avses, ett fördyrande av dessa senare svårligen kan undvikas, finner lantbruksstyrelsen sig likväl böra biträda motionärernas i detta avseende framlagda förslag. Det synes nämligen önskvärt, att ifrågavarande från odlingssynpunkt godartade marker efter hand avdikas och kultiveras för fullföljandet av det syftemål, som legat till grund för beviljandet av statsbidrag till åregleringen.

Emellertid torde under nuvarande osäkra jordbruksförhållanden här berörda dikningsarbeten böra givas allenast så stor omfattning, som kan motiveras av under närmaste tiden väntat kolonisationsbehov. Av i företaget ingående markkomplex torde sålunda i första hand endast för sagda ändamål särskilt lämpade områden böra komma i fråga för utdikning.

Dikningsarbetet torde lämpligen böra ske genom arbetslöshetskommissionens försorg. Tidigare har beträffande dikningskostnadernas fördelning i de fall, då arbetet utförts av arbetslöshetskommissionen, i allmänhet tillämpats det förfaringssättet, att vederbörande jordägare påförts hälften av de för arbetet beräknade kostnaderna enligt för orten normalt gällande arbetspriser, medan kommissionen svarat för den andra hälften. I anslutning härtill torde i förevarande fall den dikningskostnad, som enligt nämnda grunder skulle komma att enligt av Kungl. Maj:t för arbetet fastställd plan åvila G. E. Broms' egnahemsstiftelse, böra gäldas av statsmedel, som särskilt anvisas för ändamålet. För detta ändamål synes statens avdikningsanslag närmast böra tagas i anspråk. Härtill torde emellertid riksdagens medgivande erfordras.

Förutom till nödiga dikningsarbeten ifrågasättes i motionen statsunderstöd för åstadkommande jämväl i övrigt av åtgärder för bildandet av nya jordbruk och åstadkommande av kolonisation å ifrågavarande egendom. Då emellertid någon utredning angående omfattningen av och kostnaden för dylika åtgärder icke föreligger, ser sig lantbruksstyrelsen ur stånd taga ställning till motionen i berörda del. Med avseende härå må jämväl framhållas, att frågan om statsbidrag till här avsedda åtgärder synes icke lämpligen böra sammanföras med dikningsfrågan, enär avdikningsanslaget icke är avsett att användas för berörda ändamål.

På grund av vad ovan anförts tillstyrker lantbruksstyrelsen, att riksdagen måtte medgiva, att statsbidrag från statens avdikningsanslag må, utan hinder av för nämnda anslag gällande bestämmelser, utgå till bestridande av de kostnader för verkställande av i motionen angivna dikningsarbeten, som, under förutsättning att nämnda arbeten bliva utförda genom arbetslöshetskommissionens försorg, komma att enligt hittills i liknande fall tillämpade grunder belöpa å G. E. Broms egnahemsstiftelse.

Stockholm den 27 februari 1930.

ERIK INSULANDER.

Olof Fredholm.

Till Länsstyrelsen i Norrbottens län, Luleå.

Återställande remisshandlingarna rörande den av riksdagsmannen Ernst Hage m. fl. i riksdagens andra kammare väckta motionen nr II: 353 om anvisande av 300,000 kronor för diknings- och andra arbeten på G. E. Broms egnahemsstiftelsens ägor vid Keräsjoki inom Karl Gustafs socken, ber stiftelsens styrelse härmed få anföra följande.

Under hänvisning till den motionen vidfogade bilagan 1 tillåter sig stiftelsens styrelse framhålla, att det måtte bero på ett förbiseende av herrar motionärer, när det i motionen bland annat heter, att »arbetet, som understötts med statsmedel — — —, åtminstone för tillfället nedlagts och en del planerade arbeten för områdenas uppodling ha ej heller kommit i gång, men har sistnämnda odlingsfråga upptagits och framförts av länsstyrelsen i Norrbottens län samt de sakkunniga för Seskaröfrågans lösning i samband med Seskaröutredningen».

Beträffande åregleringsarbetet har visserligen av praktiska skäl detta icke ansetts böra avslutas under förliden sommar utan har med vissa kompletterande arbeten fått anstå till instundande sommar i hopp om, att kanalslänterna genom bland annat de dikningsarbeten, som under förliden sommar utförts utmed åregleringskanalen, skulle torka upp så, att det skulle bli möjligt ge kanalen den erforderliga sektionen utan vidtagande av mycket kostsamma förstärkningsarbeten på kanalslänterna. Styrelsen har emellertid för avsikt att sätta i gång arbetet med åregleringskanalens fullbordande instundande sommar.

Beträffande den sekundära dikningen har stiftelsens styrelse, såsom ock av ovannämnda bilaga framgår, träffat avtal med statens arbetslöshetskommission om upptagande av 17,619 längdmeter dike inom det område, som styrelsen i första hand tänkt exploatera för kolonisationsändamål, men återstår på detta arbete ännu upptagande av cirka 13,550 längdmeter dike, representerande ungefär 40,000 kubikmeter grävningssmassa. Detta grävningsarbete har emellertid legat nere förliden sommar — såsom det meddelats från kommissionens sida — på grund av bristande tillgång på arbetslösa för arbetets utförande.

Då detta dikningsarbete måste bringas till fullbordan så fort som möjligt vore det, enligt styrelsens förmenande, särdeles lämpligt, om riksdagen kunde bifalla motionärernas förslag om anvisande av särskilda medel för dikningsarbeten på stiftelsens ägor vid Keräsjoki förslagsvis med ett belopp å 50,000 kronor. Dessa medel borde då lämpligen disponeras för avslutande av de med arbetslöshetskommissionen kontrakterade dikningsarbeten, vilka då skulle kunna utföras i ett hastigare tempo än vad eljest måhända kan bli möjligt. Vidare skulle en del medel kunna disponeras till förverkligande av den odlingsplan å 74,0 har, som stiftelsens styrelse låtit utarbета förliden höst och dragande en kostnad av cirka 60,000 kronor.

Statsanslag, som enligt herrar motionärers plan torde böra utgå med hela kostnaden för arbetenas utförande, skulle naturligtvis i hög grad underlätta kolonisationen här, då kolonisterna skulle kunna få den utdikade, respektive uppodlade jorden, praktiskt taget gratis, och stiftelsens styrelse skulle därigenom befrias från alla de svårigheter, som äro förenade med att vid kolonisation återfå kostnaderna för jordens torrläggning utöver de ordinarie statsbidrag, som stå till förfogande för detta ändamål.

För ytterligare belysande av hithörande spörsmål tillåter sig stiftelsens styrelse härhos närsluta dels avskrift av styrelsens framställning till statens arbetslöshetskommission den 2 december 1929 angående ovan berörda dikningsarbetens fortsättande och av styrelsens framställning den 3 sislidne januari till statens egnahemsstyrelse rörande frågan om jordförmedling genom stiftelsen åt personer från Seskarön och dels en tryckt broschyr »Om G. E. Broms kolonisationsarbete i Karl Gustafs socken i Norrbottens län».

Luleå den 24 februari 1930.

För G. E. BROMS EGNAHEMSSTIFTELSES STYRELSE:

A. B. Gärde.

W. L. Wanhainen.

(Avskrift.)

Till Statens egnahemsstyrelse, Stockholm.

Med anledning av statens egnahemsstyrelsens skrivelse den 20 sistlidne december med förfrågan bland annat, huruvida jordförmedlingen genom G. E. Broms egnahemsstiftelse åt personer från Seskarön kan medföra några konsekvenser för staten i ekonomiskt avseende eller kan komma att ställa några anspråk på anvisandet till styrelsen eller egnahemsnämnden i länet av särskilda medel, ber stiftelsens styrelse få anföra följande.

Enligt den av länsstyrelsen i Norrbottens län uppgjorda planen för jordmedling genom G. E. Broms egnahemsstiftelse åt personer från Seskarön skulle de för upplåtelse avsedda lägenheterna bebyggas och deras jord åtminstone delvis uppodlas av statens arbetslöshetskommission, varefter de sålunda bebyggda och uppodlade kolonaten skulle upplåtas till en början åt en och en av Seskaröborna för ett antal av intill 5—6 stycken. För att i möjligaste mån förekomma misstag vid valet av för uppgiften lämpliga personer skulle överlåtelsen till en början endast avse nyttjanderätt för ett visst antal år med utsikt för vederbörande arrendatorer att, ifall de visa sig kunna gå i land med uppgiften att sköta ett jordbruk, få övertaga lägenheterna med äganderätt. Den av länsstyrelsen skisserade planen kan sålunda närmast karaktäriseras som plan till ett kolonisationsförsök med industriarbetare på stiftelsens ägor och allt synes tala för att man bör gå till väga med största möjliga varsamhet, då utsikterna till ett misslyckande synas vara ganska stora.

Under den närmaste tiden, medan kolonaternas bebyggande och uppodling pågår, torde inga särskilda anslag utöver arbetslöshetsunderstöden vara av behovet påkallade. Längre fram, sedan det blir fråga om att Seskaröborna skola övertaga kolonaten, kan saken naturligtvis komma att ställa sig annorlunda. De av Seskaröborna, som äga egnahem på Seskarön och få dessa inlösta av staten, torde väl i många fall få en del medel lösa, som de sedan kunna använda som rörelsekapital för det egnahemmets startande vid Keräs-joki: till anskaffande av inventarier, konstgödsel och utsäde m. m. Andra åter — och dit höra väl de allra flesta av Seskaröborna — som under den långa arbetslösheten på ön blivit fullständigt medellösa, måste tydligen få hjälp för starten med jordbrukshemmet. De måste sättas i stånd att anskaffa levande och döda inventarier, utsäde, konstgödsel och få medel för att leva under den tid, de arbeta med det nya egna hemmets startande och till dess, att jordbruket börjar avkasta något.

Detta projekt med kolonisationen vid Keräs-joki har nämligen den svagheten t. ex. i jämförelse med kolonisationsföretag på kronoparkerna, att det vid Keräs-joki saknas arbetstillfällen för kolonisterna inom den närmaste omgivningen, vartill kommer att skogstillgången på stiftelsens ägor är mycket knapp. Det är också med hänsyn till bland annat dessa faktorer, som stiftelsens styrelse anser stor försiktighet vara av nöden, när det gäller kolonisation här med utblottade industriarbetare.

Hjälp till anskaffande av inventarier torde för övrigt bli nödvändigt för de obemedlades del även för att de skola bli berättigade att komma i åtnjutande av egnahemslån, när det blir fråga om att övertaga lägenheterna med äganderätt.

Stiftelsens styrelse anser sig sålunda icke kunna underlåta att i detta sammanhang uttala som sin uppfattning, att den planerade jordförmedlingens realiserande genom egnahemsstiftelsen för de obemedlade industriarbetarnas vidkommande tydligen kan komma att kräva det allmännas mellankomst i de avseenden, som angivits här ovan.

I övrigt torde planens realiserande icke komma att kräva särskilda anslag vare sig för egnahemsstiftelsens eller egnahemsnämndens räkning, då köpesumman för lägenheterna vid deras överlåtande med äganderätt är avsedd att likvideras med egnahemslån, som torde komma att lämnas med tillämpning av samma grunder med hänsyn till säkerheten för lånets återfående, som egnahemsnämnden tillämpar vid sin låneförmedling eljest.

Luleå den 4 januari 1930.

För G. E. BROMS EGNAHEMSSTIFTELSENS STYRELSE:

A. B. Gärde.

W. L. Wanhainen.

Rätt avskrivet, betygar

W. L. Wanhainen.

(Avskrift.)

Till Statens arbetslöshetskommission, Stockholm.

Genom avtal av år 1927 har arbetslöshetskommissionen som bekant åtagit sig att för G. E. Broms egnahemsstiftelses räkning utföra en del dikningsarbeten inom Keräsjoki by i Karl Gustafs socken. Den arbetsplan, som ligger till grund för avtalet, omfattar bland annat upptagande av avloppskanaler för träsken Veittijärvi och Ruonajärvi.

Arbetet med upptagning av de kontrakterade dikena har pågått med längre och kortare avbrott under åren 1927—1928. Under innevarande år har det däremot legat fullständigt nere. Hittills har upptagits avloppsdiken för områdena närmast landsvägen och järnvägen vid gårdarna i Haara och Lapiomaa — områden, som i första hand torde bli föremål för uppodling. Ännu återstår upptagande av avloppsdiken för området norra del och för de båda träsken.

Av största intresse för stiftelsen vore för närvarande upptagande av avloppskanalen för Veittijärviträsket. Dess utdikning skulle bereda stiftelsen tillgång på en rikt avkastande värdefull ängslägenhet, vars årsavkastning torde komma att röra sig om 30—40 kofoder, och därtill kommer att upptagande av denna kanal är alldeles nödvändigt för att få allmänna landsvägen Karungi—Lappträsk i stånd. Vägstyrelsen i Nedertorneå och Karl Gustafs vägdistrikt har också redan i förhoppning om, att stiftelsen snart upptar ifrågovarande kanal, byggt en rätt dyrbar bro på landsvägen över vattendraget. För närvarande är landsvägen här i brist på avlopp långa tider på våren och under regnperioder även på sommaren ofarbar med motorfordon. Alla åtgärder för vägens istandsättande äro dock lönlösa, så länge avlopp saknas.

Enligt styrelsens förmenande är sålunda upptagande av ett avlopp från Veittijärvi av mycket stort allmänt intresse. Den genom sjösänkningen vunna ängsmarken skulle bereda stiftelsen ett mycket gott stöd i dess kolonisationsarbete och vägstyrelsen skulle kunna sätta den numera ganska viktiga vägförbindelsen mellan Nederkalix och nedre Tornedalen i trafikabelt skick.

På grund av dessa förhållanden tillåter sig stiftelsens styrelse hemställa, att arbetslöshetskommissionen måtte taga i övervägande att, såvitt möjligt redan innevarande vinter, sätta arbetet i gång med upptagande av ifrågovarande kanal. Styrelsen anser nämligen, att detta arbete med hänsyn till kanalens betydande dimensioner skulle mycket väl kunna utföras under vintern. Kanalen skall enligt förslaget mäta 1 meter i bottenbredd, ha ett djup av 1,4—2,4 meter och en dagbredd varierande mellan 5,2—8,2 meter. I en så stor kanal torde icke snöskottningen och tjälbrytningen anses kunna utgöra nämnvärt hinder för arbetet. Den totala schaktningsmassan har av framlidne lantbruksingenjören Berggren beräknats i runt tal till 35,000 kubikmeter.

Med stöd av det ovan anförda får styrelsen alltså hemställa,
att arbetslöshetskommissionen måtte redan innevarande
vinter sätta i gång arbetet med upptagande av avlopps-
kanalen för Veittijärviträsket.

Luleå den 2 december 1929.

För G. E. BROMS EGNAHEMSSTIFTELSETS STYRELSE:

A. B. Gärde.

W. L. Wanhainen.

Rätt avskrivet, betygar

W. L. Wanhainen.